

СУСПІЛЬНИЙ — ГРОМАДСЬКИЙ

Ці слова — пароніми. Вони вживаються в суспільно-політичній сфері, є книжним поняттями, й тому їх важко розрізнити. Стрижень їх диференціації зберігають слова *суспільство* і *група*. Перше вживають у значенні 'сукупність людей, об'єднаних певними відносинами, зумовленими історично змінним способом виробництва матеріальних і духовних благ' (СУМ, IX, 859), друге — 'група людей, об'єднаних спільністю становища, інтересів і т. ін.' (СУМ, III, 173). Отже, об'єднані у *суспільство* люди — це народ, держава, натомість *група* — менші за кількістю об'єднання у сфері освіти, науки, релігії, спорту, журналістики, правознавства, творчих інтересів тощо, незалежні від держави. Ці відтінки у значеннях слів відображають характерні словосполучення: *суспільна думка, суспільні відносини; громадська організація, громадське доручення, громадська власність, громадський транспорт, громадський порядок, громадський рух, громадська будівля, громадська гуманітарна рада, громадське слухання, громадське радіо, громадське телебачення...*

У значенні цих слів є відтінок 'для спільного, загального, широкого користування, призначення', що й спричинює сплутування слів *суспільний* і *громадський*, їхню синонімію, наприклад, паралельно вживаються словосполучення *суспільне телебачення* — *громадське телебачення* (формат public radio). В одному повідомленні маємо кілька варіантів: *В Україні запроцює громадське телебачення і радіомовлення; Депутати Верховної Ради у першому читанні підтримали законопроект про суспільне телебачення і радіомовлення України; Відповідно до законопроекту, громадське телебачення здійснює мовлення на двох загальнонаціональних телеканалах: суспільно-політичному і культурно-освітньому, а громадське радіо вестиме мовлення на двох загальнонаціональних радіоканалах*. Вікіпедія дає інформацію, що громадське мовлення (синоніми: суспільне мовлення, суспільно-правове мовлення) — «різновид телерадіомовлення, що служить суспільству (або громадськості), фінансується ним та є йому підзвітним» (http://uk.wikipedia.org/wiki/Громадське_мовлення). Цю синонімію засвідчують і

висловлення в інтерв'ю, як-от: Зрештою, не всі й розуміють, що таке **суспільне мовлення**. Так що найголовніше, аби принцип **громадського мовлення** був чітко роз'яснений, тоді суспільство спокійно його сприйматиме. Інформація щодо законодавчих ініціатив, пор.: *Учора Кабінет Міністрів затвердив законопроект «Про громадське телебачення і радіомовлення» (ГТР), розроблений Держкомітетом з питань телебачення і радіомовлення; Верховна Рада України у першому читанні прийняла за основу урядовий проект Закону «Про громадське телебачення і радіомовлення». За даний законопроект проголосували 353 народних депутати; Сьогодні, 13 грудня, в парламенті зареєстрували законопроект № 1076-1 про зміни до Закону України «Про систему суспільного телебачення і радіомовлення України», повідомляє «Телекритика»; При цьому вчора, 12 грудня, у ВРУ було зареєстровано законопроект № 1076 «Про суспільне телебачення і радіомовлення України», який розробили в Кабінеті Міністрів на замовлення Адміністрації Президента. Законопроект про громадське телебачення і радіомовлення Кабмін затвердив 17 жовтня 2012 року тощо (з інтернет-джерел).*

Отже, в українській мові відповідно до світової тенденції еволюції форматів теле- та радіомовлення відбувається формування поняття для відносно нової реальності. Шведська дослідниця Т. Сівертсен проаналізувала понад 200 визначень громадського мовлення і зробила висновок, що існує понад 30 ознак, які мають характеризувати громадські медіа і бути підставою для їх дефініції. Один із розв'язків пропонує І. Кирич у статті «Суспільне чи громадське? Мовлення чи радіомовлення? Уніфікація термінів» (Теле- та радіожурналістика. — 2013. — Вип. 12. — С. 98—104): «Громадські чи суспільні? На це запитання вичерпно і логічно, на наш погляд, відповідає К. Лукаренко: «Громадський тут означає приналежність до громади, або інакше — колективний, зв'язаний з обслуговуванням громади. ... Прикметник «суспільний» виводить нас на соціальну філософію, на уявлення про структуру суспільства, його складові частини або складники» (Лукаренко К. Про терміни: [Електронний ресурс]. — Режим доступу до джерела: <http://www.telekritika.ua/media-suspilstvo/suspilne-movlennya/2005-01-28/5551>).

Переконливим є ще одне твердження на користь слово-сполучення *громадське телебачення*: «Ми говоримо про громадські організації, громадське харчування, громадський транспорт і таке інше. У жодному з цих випадків ми не вживаємо «суспільний». Тому що йдеться про зручність і послуги, а не про обов'язок і залежність. «Громадський» має на увазі послугу громаді і передбачає незалежність громади від послуги. «Суспільний» уже несе в собі відтінок послуги, від якої не можна відмовитись. Коли ми говоримо про громадське мовлення, ми маємо на увазі послугу аудиторії. Можливо, ми керуємося нашими уявленнями про вірне, етичне, корисне, про служіння суспільству. Однак ми не маємо права нав'язувати громаді свої уявлення, при цьому вимагаючи від неї підкорятися та ще й платити гроші» (Там само).

Прислухаймося до цих міркувань і ми. З часом у законодавстві та у живій мовній практиці сполучуваність слів *мовлення, радіо, телебачення* з лексемами *суспільний, громадський* усталиться, набуде конкретики й саме поняття.

Світлана Бибик

ТИПОВІ СТИЛІСТИЧНІ ПОМИЛКИ ДОПИСУВАЧІВ НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИХ ВИДАНЬ

ПИШУТЬ ТАК

ТРЕБА

Здійснюється бажаний ефект	Досягається бажаний ефект
В окремих випадках	Подекуди
Вони характеризуються	Їм властиві
Аналогічно А. Малишко метафоризує	Такі самі шляхи метафоризації